

Social- og Ældreministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

Sendt til cap@sm.dk, p-boern@sm.dk og masz@sm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 9132 5701
EMTH@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 22/01419-2

24. JUNI 2022

HØRINGSSVAR VEDRØRENDE UDKAST TIL FORSLAG TIL BARNETS LOV OG FØLGELOVFORSLAGET

Social- og Ældreministeriet har ved e-mails af 25. maj 2022 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til forslag til barnets lov (i det følgende "udkastet til barnets lov") og til lov om ændring af serviceloven, retssikkerhedsloven og forskellige andre love (i det følgende "udkastet til følgelovforslaget").

Instituttet sender et fælles høringssvar til de to lovudkast, da de vedrører nært beslægtede emner.

Instituttet bemærker indledningsvis, at høringsfristen har været yderst kort. Høringsparterne har haft 20 arbejdsdage til at kommentere på to lovudkast, der til sammen fylder næsten 1.400 sider. Den korte frist er beklagelig henset til de væsentlige ændringer af reglerne om udsatte børn og børn med handicap, som regeringen foreslår, og som fortjener grundigere overvejelser, end hvad der har været tid til.

Instituttet har følgende bemærkninger:

1 SAMMENFATNING

Ministeriets udkast til barnets lov og følgelovforslaget indeholder flere gode tiltag, som vil styrke børns rettigheder. Her kan for eksempel fremhæves de mere fleksible regler om undersøgelser og indsatser over for barnet, det øgede fokus på negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter og afstigmatiseringen i lovens sprogbrug.

Instituttet vurderer dog, at udkastet til barnets lov og følgelovforslaget også skaber en række nye udfordringer for børn og unges rettigheder. Instituttet vil dette høringssvar fremhæve tre områder.

For det første skaber udkastet til barnets lov og følgelovforslaget flere muligheder for at gøre indgreb i barnets og forældrenes ret til

familieliv, hvorved retten til familieliv sættes under yderligere pres. Denne tendens er problematisk set ud fra et rettighedsperspektiv, især fordi udkastet til barnets lov kun indeholder sporadiske forbedringer af forældrenes ret til støtte til at udøve forældreren.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler i den forbindelse:

- At ministeriet undlader at fremsætte forslaget i udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 2, om at gøre det muligt at træffe afgørelse om tvangsbortadoption inden barnets fødsel.
- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lovs § 70, så kommunen i sin indstilling til børne- og ungeudvalget skal redegøre for sine overvejelser om at bruge mindre indgribende foranstaltninger, såsom permanent anbringelse, i stedet for at tvangsbortadoptere barnet.
- At ministeriet ændrer udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 8, om børns ret til at anmode Familieretshuset om at iværksætte en proces med henblik på at etablere kontakt mellem barnet og dets slægt til også at omfatte andre adoptionsformer og yngre børn, for eksempel børn ned til 10 år.
- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lov, så forældrenes ret til støtte styrkes. Det kan for eksempel ske ved at forpligte kommunerne til løbende at tilbyde forældrene en støtteperson, hvis forældrene hidtil har afslået dette tilbud, eller at fastsætte forældrehandleplaner i andre tilfælde end ved anbringelse af barnet uden for hjemmet.
- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lov, så loven sikrer barnets og plejeforældrenes ret til familieliv efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8. Det kan for eksempel ske ved at tildele plejeforældrene partsrettigheder i forhold til barnets sag, såsom ret til at klage over afgørelser vedrørende barnets forhold, i længerevarende anbringelser, hvor barnets tilknytning til plejeforældrene er afgørende for dets trivsel og udvikling.

For det andet er det bekymrende, at udkastet til barnets lov afskaffer flere af de retsgarantier for barnet, som er blevet indført i de senere år for at sikre børn en bedre beskyttelse mod overgreb. Efter instituttets opfattelse må det være muligt at finde en bedre balance mellem hensynet til barnets ret til omsorg og beskyttelse og kommunernes behov for fleksibilitet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler i den forbindelse:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lovs §§ 20-23, så det sikres, at børneudredningen ikke trækker uforholdsmæssigt ud.
- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lovs § 95, så der fortsat vil gælde krav om, at kommunen med højst seks måneders mellemrum skal revurdere indsatsen og handleplanen og skal besøge og tale med barnet på anbringelsesstedet mindst to gange om året.
- At ministeriet ændrer barnets lov, så der fortsat stilles krav til, hvornår en samtale med barnet som minimum skal afholdes.
- At ministeriet overvejer, om aldersgrænsen i udkastet til barnets lovs § 41 for barnets ret til at søge psykologbehandling uden forældrenes samtykke sænkes, for eksempel til 10 år.

For det tredje indebærer udkastet til barnets lov ikke nogen indholdsmæssige ændringer af reglerne om støtte til børn og unge med handicap og deres familier. Instituttet vurderer, at der er områder, hvor børn med handicaps rettigheder kan styrkes i udkastet til barnets lov. Der er ikke tale om en udtømmende opregning.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler i den forbindelse:

- At ministeriet præciserer bemærkningerne til barnets lovs § 5, stk. 4, så det tydeliggøres, at børn med psykiske handicap som den klare hovedregel også skal inddrages direkte, og hvornår denne hovedregel undtagelsesvis vil kunne fraviges.
- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lov, så børn med handicap tillægges ret til at klage til Ankestyrelsen vedrørende handicapkompenserende indsatser.

2 BARNETS RET TIL FAMILIELIV BØR BESKYTTES BEDRE

Udkastene til barnets lov og følgelovforslaget indeholder en lang række forslag, som vil gøre det muligt at foretage flere og større indgreb i retten til familieliv. Det drejer sig navnlig om følgende forslag:

- Mulighed for at træffe afgørelse om anbringelse med eller uden forældrenes samtykke inden barnets fødsel (udkastet til barnets lovs § 46, stk. 4, og § 49)
- Mulighed for at træffe afgørelse om tvangsbortadoption inden barnets fødsel (udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 2)
- Pligt for kommunen til at underrette børne- og ungeudvalget, hvis den indstiller at anbringe et barn helt eller delvist på grund af omsorgssvigt, vold eller overgreb og samtidig undlader at

anbringe barnets søskende under 15 år (det såkaldte følg-eller-forklar-princip) (udkastet til barnets lovs § 51, stk. 3-4)

- Pligt for kommunen til at overveje permanent anbringelse af børn (udkastet til barnets lovs § 50, stk. 7)
- Pligt for kommunen til at overveje tvangsbortadoption ved anbringelse af barnet (udkastet til barnets lovs § 69, stk. 1)
- Pligt for kommunen til at overveje tvangsbortadoption i tilfælde, hvor forældre, hvis børn er anbragt eller bortadopteret, venter et nyt barn (udkastet til barnets lovs § 69, stk. 2)
- Styrket vejledningsindsats over for kommunerne om brugen af tvangsbortadoptionsreglerne (udkastet til barnets lovs § 71)
- Ret for barnet til at anmode om at blive anbragt (udkastet til barnets lovs § 48)
- Ret for barnet til at anmode om at blive permanent anbragt (udkastet til barnets lovs § 68)
- Ret for barnet til at anmode om at få samvær med forældrene suspenderet (udkastet til barnets lovs § 103, stk. 2)
- Ret til second opinion fra Ankestyrelsen ved hjemgivelse af barnet til sine forældre (udkastet til barnets lovs § 101)
- Aldersgrænse sænkes til 10 år for børns ret til at klage over hjemgivelse (udkastet til barnets lovs § 145, stk. 1, nr. 6)

Instituttet har ikke grundlag for at konkludere, at disse forslag set hver for sig vil bringe Danmark på kant med vores menneskeretlige forpligtelser (med undtagelse af forslaget om at gøre det muligt at træffe beslutning om tvangsbortadoption inden fødslen, jf. nærmere nedenfor). Efter instituttets vurdering vil udkastet til barnets lov imidlertid som helhed sætte retten til familieliv under yderligere pres.

Dette skal ses i sammenhæng med, at udkastet til barnets lov kun lægger op til sporadiske forbedringer af forældrenes ret til støtte. Det drejer sig navnlig om obligatoriske forældrehandleplaner (udkastet til barnets lovs § 77, stk. 2-3), familieanbringelser (udkastet til barnets lovs § 32, stk. 1, nr. 6), initiativret for adopterede børn til at få kontakt til deres slægt (udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 8) og oprettelse af familiehuse (ansøgningspulje). Undersøgelser har vist, at forældre jævnligt ikke får den støtte, de har krav på,¹ hvilket vil kunne resultere i,

¹ Institut for Menneskerettigheder, Samarbejde omkring det anbragte barn: En spørgeundersøgelse blandt § 54-støttepersoner, notat, januar 2019 og Ankestyrelsen, Støtte efter servicelovens § 54 til forældre, hvis barn er blevet anbragt, rapport, april 2021.

at deres børn bliver eller forbliver anbragt uden for hjemmet. Det vil især kunne ramme forældre og børn med handicap.²

Derfor anbefaler instituttet, at barnets og forældrenes ret til familieliv styrkes i barnets lov. Instituttet peger i det følgende på nogle konkrete punkter, hvor det kan ske.

Menneskeretten

Retten til familieliv er en fundamental menneskerettighed, som er beskyttet i alle de menneskeretskonventioner, Danmark har tiltrådt, navnlig Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, FN's Børnekonventions artikel 9 og 16, FN's Handicapkonventions artikel 22 og 23 og EU's Charter om grundlæggende rettigheders artikel 7.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har en langvarig praksis for, at adskillelse af barnet og dets forældre som hovedregel skal være en midlertidig foranstaltning, og barnet og forældrene har ret til støtte med henblik på at genforene familien.³

Myndighederne skal have overvejet, om alternative foranstaltninger vil være tilstrækkelige, inden de adskiller familien.⁴ Myndighederne må desuden kun træffe beslutning om at adskille familien allerede ved barnets fødsel, hvis der foreligger ekstraordinære omstændigheder.⁵

Børn bør ikke tvangsbortadopteres inden fødslen

Ministeriet foreslår at ændre adoptionsloven, så det bliver muligt at træffe afgørelse om tvangsbortadoption inden barnets fødsel, jf. udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 2. Forslaget er navnlig begrundet i et ønske om, at barnet straks skal kunne komme til sin adoptivfamilie uden først at skulle anbringes i en plejefamilie, jf. udkastet til følgelovforslagets almindelige bemærkninger punkt 2.1.2.

Det er instituttets vurdering, at forslaget vil bringe Danmark på kant med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 og

² Institut for Menneskerettigheder, Ret til at være forældre, rapport, maj 2014.

³ Menneskerettighedsdomstolens storkammerdom af 24. marts 1988 i Olsson mod Sverige (nr. 1), præmis 81 og storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 207.

⁴ Menneskerettighedsdomstolens dom af 26. februar 2002 i Kutzner mod Tyskland, præmis 75.

⁵ Menneskerettighedsdomstolens storkammerdom af 12. juli 2001 i K og T mod Finland, præmis 168.

resultere i konkrete sager, hvor barnets og forældrenes ret til familieliv krænkes. Instituttet anbefaler derfor, at forslaget trækkes tilbage.

Instituttets vurdering bygger på de høje krav til beslutningsprocessen, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol stiller i sager om tvangsbortadoption. De høje krav afspejler, at der er tale om det mest vidtgående og definitive indgreb i retten til familieliv, som staten har til rådighed. Derfor har Domstolen fastslået, at tvangsbortadoption kun er tilladt under meget ekstraordinære omstændigheder (“very exceptional circumstances”).⁶ Domstolen stiller blandt andet krav om, at der skal foreligge relevante og aktuelle oplysninger om barnet og om dets relation til sine forældre. Instituttet vurderer, at det vil være yderst vanskeligt at leve op til disse krav, hvis beslutningen om tvangsbortadoption træffes inden fødslen.

Domstolen udtalte eksempelvis i storkammerdommen i Strand Lobben-sagen, at Norge havde krænket moderens og barnets ret til familieliv, hovedsageligt fordi beviserne for moderens manglende forældreevne var utilstrækkelige, da barnets og moderens begrænsede samvær gjorde det vanskeligt at vurdere deres tilknytning til hinanden, og da ekspertudtalelserne var to år gamle. Derudover lagde Domstolen vægt på, at en central del af begrundelsen for at tvangsbortadoptere barnet var, at barnet var sårbart, men at de norske domstole ikke tog stilling til, om barnet stadigvæk var det.⁷ Træffes beslutningen inden fødslen, vil der i sagens natur ikke foreligge nogen oplysninger om barnets samvær med og tilknytning til sine forældre, og der vil heller ikke foreligge nærmere oplysninger om dets sårbarhed, behov og lignende. Ministeriet anerkender selv, at afgørelsen vil blive truffet på et ufuldstændigt grundlag, da der hverken vil foreligge oplysninger om barnet eller relationen mellem barn og forældre, jf. følgelovforslagets almindelige bemærkninger punkt 2.1.3.

Ministeriet anfører, at afgørelsen om tvangsadoption inden fødslen kun vil kunne træffes under “helt særlige omstændigheder”. Ministeriet beskriver, hvornår bestemmelsen vil kunne anvendes i de almindelige bemærkninger punkt 2.1.3, men beskrivelsen af anvendelsesområdet er så bred, at bestemmelsen vil omfatte langt de fleste sager, hvor tvangsbortadoption i dag overvejes. De fleste af de nuværende sager er således kendetegnet ved, at forældrene har mentale eller psykiske handicaps, har andre anbragte eller bortadopterede børn og/eller trods

⁶ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 207.

⁷ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 221-225.

støtte ikke har udvist interesse for eller evne til at udvikle deres forældreevne. Som ministeriet udlægger bestemmelsen i lovforslagets bemærkninger, vil den ikke kun omfatte de helt særlige tilfælde, men langt de fleste sager, hvor tvangsbortadoption i dag bruges. Dette øger risikoen for, at bestemmelsen vil krænke barnets eller forældrenes ret til familieliv.

Efter instituttets vurdering vil det hensyn, reglerne skal varetage – at undgå at barnet først skal anbringes i en plejefamilie – ikke være tilstrækkeligt tungtvejende til, at det kan begrunde, at der træffes en så vidtgående afgørelse om tvangsbortadoption på et ufuldstændigt grundlag. Kommunerne har allerede værktøjer til rådighed, som giver dem mulighed for at skabe tryghed og stabilitet omkring barnet fra fødslen, for eksempel ved at bestemme, at et barn, der er under 1 år gammelt, skal være anbragt i tre år uden mulighed for genbehandling, jf. servicelovens § 62, stk. 5, og udkastet til barnets lovs § 50, stk. 5, 2. pkt. Ministeriet erkender også, at selv i de sager, hvor der træffes afgørelse om tvangsbortadoption inden fødslen, kan det være nødvendigt at anbringe barnet i en kortere periode inden adoptionen, blandt andet fordi det først er muligt at vælge en adoptivfamilie efter fødslen, hvilket i nogle tilfælde vil kunne tage tid, jf. følgelovforslagets specielle bemærkninger til § 4, nr. 2.

Ministeriets egen vurdering af bestemmelsens forenelighed med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's Børnekonvention forekommer overfladisk og utilstrækkelig henset til, hvor vidtgående forslaget er, jf. følgelovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.2. Ministeriet hæfter sig ved, at der ikke foreligger nogen sager fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol om beslutninger truffet om tvangsbortadoption inden fødslen. Domstolen har imidlertid behandlet flere sager om tvanganbringelse af børn umiddelbart efter fødslen.⁸ Domstolen har udtalt, at et sådant indgreb kræver ekstraordinært tvingende grunde ("extraordinary compelling reasons").⁹ Dette må gøre sig gældende med endnu større styrke for beslutninger om tvangsbortadoption inden fødslen, da det er et mere vidtgående og definitivt indgreb i retten til familieliv.

Ministeriets udlægning af Menneskerettighedsdomstolens praksis er desuden misvisende. Ministeriet anfører, at "Domstolen har [...]"

⁸ Denne retspraksis er beskrevet i udkastet til barnets lovs almindelige bemærkninger punkt 5.1.1.1 i relation til spørgsmålet om afgørelse om tvanganbringelse af barnet inden fødslen.

⁹ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols storkammerdom af 12. juli 2001 i K og T mod Finland, præmis 168.

understreget, at myndighederne under alle omstændigheder har pligt til at træffe afgørelse om adoption ud fra, hvad der vil være den bedste løsning for barnet”, og henviser til Strand Lobben-dommens¹⁰ præmis 208. Ministeriet undlader at nævne, at Domstolen i dommens præmis 220 netop kritiserede de norske myndigheder for ensidigt at fokusere på barnets interesser uden at forsøge at forlige barnets og forældrenes interesser og for ikke seriøst at overveje muligheden for, at barnet kunne genforenes med sine forældre.

Efter instituttets opfattelse vil der således være væsentlig risiko for, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vil fastslå, at en afgørelse om tvangsbortadoption truffet inden fødslen vil udgøre en krænkelse af barnets og forældrenes ret til familieliv, idet en sådan afgørelse vil hvile på et ufuldstændigt grundlag, hvor der både mangler viden om barnet og om barnets relation til sine forældre, og idet kommunerne allerede har værktøjer til rådighed, som giver dem mulighed for at skabe tryk og stabilitet omkring barnet fra fødslen.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet undlader at fremsætte forslaget i udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 2, om at gøre det muligt at træffe afgørelse om tvangsbortadoption inden barnets fødsel.

Alternativer til tvangsbortadoption bør overvejes

Det er i dag reguleret i servicelovens § 68 e, stk. 2, hvilke oplysninger og dokumenter kommunen skal vedlægge, når den indstiller til børne- og ungeudvalget, at et barn skal tvangsbortadopteres. Ministeriet foreslår at videreføre denne bestemmelse med en tilføjelse om, at indstillingen fremover også skal indeholde en redegørelse for kommunens arbejde med og overvejelser om at hjemgive barnet, jf. udkastet til barnets lovs § 70, stk. 2, nr. 5.

Udkastet til barnets lovs § 70, stk. 2, nr. 5, hviler på den forkerte opfattelse, at menneskeretten kræver, at myndighederne til enhver tid og i alle sager skal arbejde for at hjemgive barnet. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i flere sager udtalt, at myndighederne ikke er forpligtede til at arbejde for hjemgivelse, hvis dette må formodes at ville skade barnet.¹¹ Det kan udgøre en krænkelse af Den

¹⁰ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge.

¹¹ Menneskerettighedsdomstolens dom af 26. april 2018 i Mohamed Hasan mod Norge, præmis 150 og storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 207.

Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, hvis der træffes afgørelse om adoption, som er blevet nødvendig for barnet, fordi kommunen har undladt at give den tilstrækkelige forebyggende støtte til forældrene under en forudgående anbringelse.¹² Det er dog helt særlige tilfælde. Det giver ikke mening for alle tvangsadoptionssager at forlange en redegørelse for myndighedernes arbejde med og overvejelser om at hjemgive barnet. Hjemgivelse vil stort set aldrig være et muligt alternativ, når en sag er nået til det punkt, hvor en kommune overvejer tvangsadoption.

Den foreslåede § 70, stk. 2, nr. 5, bliver således et formalistisk krav til myndighederne, fordi kravet om at redegøre for overvejelser om og arbejdet med hjemgivelse ikke vil være relevant i langt de fleste tvangsadoptionssager. Det vil således ikke give den tiltænkte beskyttelse af retten til familieliv efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8.

Derimod er det nødvendigt for at beskytte retten til familieliv for både børn og forældre, at myndighederne i en indstilling til adoption begrunder, hvorfor mindre indgribende foranstaltninger vurderes til at være utilstrækkelige for at sikre barnets bedste. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har fastslået som principper for en tvangsbortadoption, at de nationale myndigheder skal overveje mindre indgribende alternativer, inden de beslutter at gøre brug af det mest definitive indgreb i barnets ret til familieliv.

Domstolen har konkret udtalt, at når drastiske indgreb i retten til familieliv overvejes, så skal myndighederne undersøge, om mindre indgribende foranstaltninger vil være tilstrækkelige.¹³ I en enstemmig storkammerdom fra december 2021 problematiserede Domstolen, at de norske myndigheders begrundelse for at tvangsbortadoptere et barn alene handlede om konsekvenserne ved at hjemgive barnet til dets forældre i stedet for at tage stilling til, om det var nødvendigt at afbryde al kontakt mellem barnet og dets forældre, som var det egentlige valg, myndighederne stod overfor.¹⁴

¹² Menneskerettighedsdomstolens storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 208.

¹³ Menneskerettighedsdomstolens storkammerdom af 12. juli 2001 i K og T mod Finland, præmis 168. Se også Domstolens dom af 26. februar 2002 i Kutzner mod Tyskland, præmis 75 og storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 207.

¹⁴ Menneskerettighedsdomstolens storkammerdom af 10. december 2021 i Abdi Ibrahim mod Norge, præmis 153. Se også Domstolens

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lovs § 70, så kommunen i sin indstilling til børne- og ungeudvalget skal redegøre for sine overvejelser om at bruge mindre indgribende foranstaltninger, såsom permanent anbringelse, i stedet for at tvangsbortadoptere barnet.

Adopterede børns mulighed for kontakt med deres slægt

Instituttet anser det for positivt, at ministeriet foreslår at give adopterede børn ret til at anmode Familieretshuset om, at der iværksættes en proces med henblik på at etablere kontakt mellem barnet og dets slægt, jf. udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 8.

FN's Børnekonventions artikel 7 og 8 sikrer barnets ret til at kende sine forældre og til identitet, og retten til privatliv i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 indbefatter også retten til identitet og til at kende sine forældre.¹⁵

Ministeriets forslag begrænser sig dog til kun at gælde for børn, der er adopteret gennem en national fremmedadoption efter adoptionslovens § 4 a, stk. 1, og som er fyldt 12 år.

Begrundelsen for at begrænse denne rettighed til fremmedadoptioner er, at der er som udgangspunkt er tale om anonyme adoptioner, hvor barnet ikke vil kende eller have kontakt med sin slægt. Ved andre adoptionsformer, såsom familie- og plejefamilieadoptioner, vil barnet typisk kende sin slægt, jf. følgelovforslagets specielle bemærkninger til § 4, nr. 8. Efter instituttets opfattelse vil den nye rettighed imidlertid også være relevant for børn, som kender deres slægt, men som har svært ved selv at skabe kontakt til dem.

Begrundelsen for at begrænse denne rettighed til børn, som er fyldt 12 år, er den mulige følelsesmæssige kompleksitet, processen vil kunne rumme, og hvordan den vil kunne påvirke barnet, jf. følgelovforslagets specielle bemærkninger til § 4, nr. 8. Ministeriet foreslår dog samtidig at sænke aldersgrænsen fra 12 år til 10 år for barnets ret til at klage over forskellige beslutninger, blandt andet hjemgivelse af barnet til dets forældre, jf. udkastet til barnets lovs § 145, stk. 1. Sådanne beslutninger

storkammerdom af 10. september 2019 i Strand Lobben m.fl. mod Norge, præmis 209.

¹⁵ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols storkammerdom af 13. februar 2003 i Odièvre mod Frankrig, præmis 29.

må også være svære for barnet, og lovudkastene indeholder ikke nogen begrundelse for, hvorfor aldersgrænserne skal være forskellige.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til følgelovforslagets § 4, nr. 8, om børns ret til at anmode Familieretshuset om at iværksætte en proces med henblik på at etablere kontakt mellem barnet og dets slægt til også at omfatte andre adoptionsformer og yngre børn, for eksempel børn ned til 10 år.

Forældrenes ret til støtte bør sikres

Udkastet til barnets lov vil generelt videreføre de gældende regler i serviceloven om forældrenes ret til støtte til at udøve forælderrollen. Det eneste nye for forældrene er obligatoriske forældrehandleplaner (udkastet til barnets lovs § 77, stk. 2-3), familieanbringelser (udkastet til barnets lovs § 32, stk. 1, nr. 6) og oprettelse af familiehuse (pulje).

Instituttet finder det bekymrende, at udkastet til barnets lov og følgelovforslaget indeholder flere forslag, der vil muliggøre yderligere indgreb i barnets og forældrenes ret til familieliv, og som ikke modsvarer af en tilsvarende forbedret støtte til forældrene.

Instituttets og Ankestyrelsens undersøgelser har vist, at forældre ikke altid får den støtte, de har ret til.¹⁶ Derfor er der behov for at styrke forældrenes ret til støtte.

Det kan for eksempel ske ved, at kommunerne forpligtes til at gentage tilbuddet om en støtteperson efter servicelovens § 54, stk. 1, og udkastet til barnets lovs § 75 til forældrene noget tid efter barnets anbringelse uden for hjemmet, hvis forældrene har afslået tilbuddet om en støtteperson i forbindelse med anbringelsen. Støttepersonen er en væsentlig del af forældrenes ret til støtte efter serviceloven og barnets lov. Alligevel er der mange sager, hvor kommunen ikke tilbyder en støtteperson, eller den tilbydes længe efter anbringelsen har fundet sted, ligesom en del forældre tilsyneladende afslår tilbuddet, selv når de får det. Det skyldes formentlig blandt andet, at nogle forældre er i chok og derfor ikke samarbejder med kommunen i tiden omkring beslutningen om anbringelse af barnet. Vedholdenhed er således vigtigt i dialogen med forældrene, herunder omkring at tage imod en

¹⁶ Institut for Menneskerettigheder, Samarbejde omkring det anbragte barn: En spørgeundersøgelse blandt § 54-støttepersoner, notat, januar 2019 og Ankestyrelsen, Støtte efter servicelovens § 54 til forældre, hvis barn er blevet anbragt, rapport, april 2021.

støttepersion.¹⁷ Derfor vil det være hensigtsmæssigt, at forældrene får tilbuddet igen efter en passende betænkningssperiode.

Et andet område, hvor støtten til forældrene kan styrkes, er forældrehandleplanen. Ifølge udkastet til barnets lovs § 77, stk. 1, skal kommunen fastsætte en forældrehandleplan, når den iværksætter støtte til forældrene efter §§ 75 eller 76. Udkastet til barnets lovs §§ 75 og 76 pålægger imidlertid kun kommunerne at tilbyde forældrene støtte i forbindelse med barnets anbringelse uden for hjemmet. Det kunne overvejes at ændre udkastet til § 77 sådan, at kommunen også i andre tilfælde skal fastsætte forældrehandleplaner, hvor det er relevant, for eksempel for at undgå en anbringelse af barnet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lov, så forældrenes ret til støtte styrkes. Det kan for eksempel ske ved at forpligte kommunerne til løbende at tilbyde forældrene en støttepersion, hvis forældrene hidtil har afslået dette tilbud, eller at fastsætte forældrehandleplaner i andre tilfælde end ved anbringelse af barnet uden for hjemmet.

Plejeforældre bør tildeles partsrettigheder i visse sager

I dansk ret har der ikke været tradition for at anerkende plejefamiliers ret til familieliv med og rettigheder i forhold til deres plejebarn.¹⁸ Det står i kontrast til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis, hvori det er fastslået, at barnet og plejeforældre kan opnå et beskyttet familieliv i Menneskerettighedskonventionens artikel 8's forstand.¹⁹

I en konkret sag anså Menneskerettighedsdomstolen et familieliv for at være opstået efter, at barnet havde boet hos plejefamilien i blot 19 måneder fra barnets fødsel.²⁰ Varigheden af familielivet er blot én faktor i vurderingen af, om familielivet er omfattet af konventionens artikel 8, og dommen er ikke udtryk for, at et beskyttet familieliv altid

¹⁷ Ankestyrelsen, Støtte efter servicelovens § 54 til forældre, hvis barn er blevet anbragt, rapport, april 2021, side 14 og 16.

¹⁸ Se navnlig Østre Landsrets dom af 4. oktober 2004 (UfR 2005.451) og Folketingets Ombudsmands beretning 1995 s. 408 ff. og 2008 s. 491 ff.

¹⁹ Menneskerettighedsdomstolens dom af 27. april 2010 i Moretti og Benedetti mod Italien, præmis 48-52 og dom af 17. januar 2012 i Kopf og Liberda mod Østrig, præmis 34-37.

²⁰ Menneskerettighedsdomstolens dom af 27. april 2010 i Moretti og Benedetti mod Italien, præmis 48-52.

vil opstå efter 19 måneder. Dommen illustrerer dog, at et familieliv i artikel 8's forstand kan opstå på relativt kort tid, navnlig hvor der er en nær tilknytning mellem barnet og plejeforældrene, og plejeforældrene reelt varetager forælderrollen i forhold til barnet.

Udkastet til barnets lov bør ændres med henblik på at anerkende og sikre visse plejeforældres beskyttede familieliv, for eksempel ved at tildele plejeforældrene partsrettigheder i forbindelse med anbringelser, hvor der er opstået et stabilt og varigt familieliv imellem plejeforældrene og barnet.

Dette er navnlig relevant, hvor kommunen træffer afgørelse om at anbringe barnet permanent hos en plejefamilie, hvilket forudsætter, at barnet har været anbragt i tre år og har opnået en så stærk tilknytning til plejeforældrene, at det vil være af væsentlig betydning for barnets bedste at forblive på anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 68 a, stk. 1, og udkastet til barnets lovs § 67, stk. 1.

Plejeforældre bør dog også kunne tillægges partsrettigheder i andre tilfælde, hvor det konkret må antages, at der eksisterer et beskyttet familieliv mellem barnet og plejeforældrene, for eksempel fordi barnet har været anbragt hos plejeforældrene over en længere årrække siden sin tidlige barndom.

Plejeforældrene bør i sådanne situationer navnlig have ret til at blive hørt om væsentlige afgørelser om barnets liv, at få begrundet sådanne afgørelser, at kunne klage samt at have ret til advokatbistand i de situationer, hvor barnet og de biologiske forældre allerede har ret hertil, for eksempel i forbindelse med beslutninger om at hjemgive barnet eller ændre anbringelsesstedet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lov, så loven sikrer barnets og plejeforældrenes ret til familieliv efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8. Det kan for eksempel ske ved at tildele plejeforældrene partsrettigheder i forhold til barnets sag, såsom ret til at klage over afgørelser vedrørende barnets forhold, i længerevarende anbringelser, hvor barnets tilknytning til plejeforældrene er afgørende for dets trivsel og udvikling.

3 BARNETS RETSGARANTIER BØR BEVARES

Institut for Menneskerettigheder finder det bekymrende, at udkastet til barnets lov på flere punkter svækker de retsgarantier, som skal sikre, at kommunerne drager omsorg for og beskytter børn mod overgreb. Dette gælder navnlig kravene om, at den børnefaglige undersøgelse (nu kaldet børneudredningen) skal foreligge inden for en bestemt tidsfrist, at kommunen skal følge op på iværksatte indsatser og besøge barnet fysisk med bestemte intervaller, og at samtaler med barnet skal finde sted på bestemte tidspunkter, såsom før der træffes afgørelse om at anbringe barnet uden barnets eller forældrenes samtykke.

Disse proceskrav er blevet skærpet flere gange inden for de seneste år på grund af sager om kommunalt svigt, såsom Tønder-sagen og Slagelse-sagen. En kulegravning af ti af disse sager gennemført af Ankestyrelsen i 2012 viste en række tværgående problemer, som gik igen i alle eller flere af sagerne, blandt andet manglende iværksættelse af relevante undersøgelser, manglende inddragelse af barnet og manglende børnesamtaler.²¹ Disse problemer var en del af årsagen til, at børn og unge blev udsat for seksuelle, fysiske og psykiske overgreb, der kunne være undgået, hvis kommunerne havde ført deres lovpligtige tilsyn. Ankestyrelsens kulegravning medvirkede til, at der blev indført skærpede regler for at forebygge de alvorlige overgrebssager i den såkaldte Overgrebspakke i 2013.²² Instituttet er bekymret for, at det foreliggende udkast til barnets lov fjerner en række af disse krav og dermed svækker barnets ret til omsorg og beskyttelse.

Instituttet anerkender, at nogle proceskrav kan være unødigt rigide i visse sager og have den u hensigtsmæssige effekt, at kommunerne eksempelvis afholder overflødige børnesamtaler bare for at kunne dokumentere, at lovens krav er opfyldt. Rigide proceskrav kan tage tid væk fra de sager, hvor der er et reelt behov for, at kommunerne fører et grundigt tilsyn. Det må imidlertid være muligt at finde en bedre balance mellem hensynet til barnets ret til omsorg og beskyttelse og kommunernes behov for fleksibilitet.

Menneskeretten

FN's børnekonventions artikel 19, stk. 1, bestemmer, at staterne skal træffe alle passende lovgivningsmæssige, administrative, sociale og uddannelsesmæssige forholdsregler for at beskytte børn mod alle

²¹ Ankestyrelsen, Kulegravning af sager om overgreb mod børn og unge, rapport, marts 2012, side 4-5.

²² Lov nr. 496 af 21. maj 2013 om ændring af serviceloven (Beskyttelse af børn og unge mod overgreb mv.).

former for fysisk og psykisk vold, misbrug, vanrøgt, mishandling og udnyttelse, herunder seksuelt misbrug.

Tilsvarende forbyder Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 enhver form for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har en omfattende retspraksis om statens pligt til at beskytte børn mod overgreb begået af deres forældre eller andre personer på deres anbringelsessted.²³ Danske domstole har i de senere år også afgjort en række sager om kommunalt svigt af børn og unge.²⁴

Menneskerettighedsdomstolen har blandt andet udtalt, at staterne har en særlig forpligtelse til at beskytte anbragte børn mod umenneskelig og nedværdigende behandling, da anbragte børn er særligt sårbare og er i statens varetægt, og da artikel 3 er en af de mest grundlæggende menneskerettigheder.²⁵ Staterne er forpligtede til at forebygge og stoppe overgreb, som de er eller *burde være* bekendt med.²⁶ Dermed er myndighederne forpligtede til at føre tilsyn med anbragte børn, idet staten er ansvarlig for overgreb, den ville have opdaget, hvis den havde ført et tilstrækkeligt tilsyn.

Børneudredningen bør foreligge inden for en bestemt frist

Efter servicelovens § 50, stk. 7, skal den børnefaglige undersøgelse afsluttes senest fire måneder efter, at kommunen bliver opmærksom på, at barnet har behov for særlig støtte. Ministeriet foreslår, at der ikke skal gælde nogen frist for afslutningen af børneudredningen, der erstatter den børnefaglige undersøgelse. Forslaget er navnlig begrundet i, at nogle kommuner giver udtryk for, at den nugældende 4 månedersfrist resulterer i, at nogle undersøgelser trækker ud og tager længere tid end nødvendigt, blandt andet fordi fristens længde i sig selv skaber en forventning om en omfattende og langstrakt undersøgelse.²⁷

²³ Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 5. udgave, 2020, side 349 ff. med henvisninger.

²⁴ For eksempel UfR 2017.3272Ø, UfR 2018.2013H, UfR 2018.3631Ø og UfR 2021.2254Ø.

²⁵ For eksempel Menneskerettighedsdomstolens dom af 3. september 2015 i M og M mod Kroatien, præmis 136.

²⁶ For eksempel Menneskerettighedsdomstolens dom af 26. november 2002 i E m.fl. mod Storbritannien, præmis 88 og 96.

²⁷ Regeringen og Kommunernes Landsforening, Afrapportering vedr. "Kulegravning" af reglerne på området for udsatte børn og unge, februar 2021, side 3.

Uden en konkret tidsfrist vil det imidlertid være vanskeligt for barnet og familien at holde kommunen op på, at udredningen skal færdiggøres inden for en bestemt tid. Desuden er der risiko for, at relevante og nødvendige støtteforanstaltningerne ikke iværksættes eller forsinkes, hvis udredningen tager længere tid at gennemføre. Manglende eller forsinkede undersøgelser var et af de gennemgående problemer i de sager om overgreb mod børn og unge, som Ankestyrelsen gennemgik i sin kulegravning af området i 2012.²⁸ Kommunerne overholder ikke den gældende 4 måneders-frist i 65 procent af sagerne, og i de sager, hvor fristen ikke er blevet overholdt, er fristen overskredet med mere end 3 måneder i 54 procent af sagerne.²⁹

Instituttet er enig med regeringen i, at børneudredningen bør være mere fleksibel end den børnefaglige undersøgelse, så omfanget af undersøgelsen i højere grad kan tilpasses den enkelte sag. Der er imidlertid fortsat behov for garantier for, at undersøgelsen ikke trækker uforholdsmæssigt ud. Ministeriet kunne for eksempel overveje at pålægge kommunerne, at de ved iværksættelsen af en børneudredning skal tage stilling til og begrunde, hvornår udredningen skal være færdig. Der kan også indføres en ret for barnet og dets familie til at underrette børne- og ungeudvalget eller Ankestyrelsen, hvis tidsfristen er for lang eller ikke overholdes af kommunen.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lovs §§ 20-23, så det sikres, at børneudredningen ikke trækker uforholdsmæssigt ud.

Opfølgning bør finde sted fysisk med regulære intervaller

Ifølge servicelovens § 70, stk. 1, 1. og 2. pkt., skal kommunen revurdere indsatsen og handleplanen senest tre måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning, og herefter med højst seks måneders mellemrum. Efter § 70, stk. 2, 2. og 3. pkt., skal kommunen også gennemføre mindst to årlige fysiske tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet – så vidt muligt uden de ansattes tilstedeværelse.

I udkastet til barnets lovs § 95, stk. 2, nr. 2, fastholdes kravet om, at indsatsen og handleplanen første gang skal revurderes efter tre måneder. Derimod afskaffes kravet om, at indsatsen og handleplanen herefter skal revurderes med højst seks måneders mellemrum, jf. udkastet til barnets lovs § 95, stk. 3. I stedet overlades det til de enkelte

²⁸ Ankestyrelsen, Kulegravning af sager om overgreb mod børn og unge, rapport, marts 2012, side 16.

²⁹ Ankestyrelsen, Børnesagsbarometeret 2022, juni 2022, side 23-24.

kommuner og sagsbehandlere at tilrettelægge og fastsætte frekvensen af opfølgningen på indsatsen og handleplanen. Hverken barnet, forældrene eller plejefamilien vil have mulighed for at klage over kommunens beslutning herom. Desuden vil de årlige tilsynsbesøg ikke længere skulle gennemføres fysisk. De vil i stedet kunne gennemføres via telefonopkald og lignende, jf. udkastet til barnets lovs specielle bemærkninger til § 95, stk. 3.

Selvom sagsbehandleren skal insistere på fysiske møder "i de tilfælde, hvor sagens karakter eller barnets eller den unges behov tilsiger det",³⁰ så er det ikke vanskeligt at forestille sig, at den påtænkte lempelse vil kunne resultere i, at pressede sagsbehandlere vælger de hurtige og lette måder til at følge op på sagerne og dermed risikerer at overse faresignaler på anbringelsesstedet. Et gennemgående problem i sagerne i Ankestyrelsens kulegravning var netop, at der ikke blev holdt børnesamtaler med barnet eller kun blev holdt samtaler under overværelse af forældrene.³¹

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lovs § 95, så der fortsat vil gælde krav om, at kommunen med højst seks måneders mellemrum skal revurdere indsatsen og handleplanen og skal besøge og tale med barnet på anbringelsesstedet mindst to gange om året.

Minimumskrav til hvornår børnesamtaler skal finde sted

Ifølge servicelovens § 48, stk. 1, skal børnesamtaler gennemføres på nogle bestemte tidspunkter, blandt andet før der træffes afgørelse om tvangsanbringelse af barnet eller samvær med forældrene. I udkastet til barnets lov afskaffes dette krav. I stedet skal det være op til kommunen løbende at inddrage barnet, jf. udkastet til barnets lovs §§ 5 og 8.

Instituttet bemærker, at der fortsat er betydelige problemer med at sikre god inddragelse af børn og unge i den kommunale sagsbehandling. En undersøgelse gennemført af VIVE i 2020 viste, at 28 procent af de unge ikke føler, at de er med til at bestemme, hvad der skal tales om på møder med deres sagsbehandler, at mange unge ikke bliver oplyst af deres sagsbehandler om deres rettigheder (såsom deres ret til at klage),

³⁰ Udkastet til barnets lovs specielle bemærkninger til § 95, stk. 3.

³¹ Ankestyrelsen, Kulegravning af sager om overgreb mod børn og unge, rapport, marts 2012, side 23.

og at 46 procent ønsker, at de havde mere indflydelse på deres sag.³² Det er især de udsatte unge og unge med psykiske handicap, som ikke føler sig inddraget.³³ Ankestyrelsens børnesagsbarometer fra 2022 viste desuden, at kravet om at afholde en børnesamtale efter servicelovens § 48 ikke blev overholdt i 45 procent af de 697 undersøgte sager.³⁴ Dette taler kraftigt imod en så vidtgående lempelse af kravene til afholdelse af børnesamtaler, som ministeriet lægger op til.

Instituttet anerkender, at der er behov for en vis fleksibilitet i reglerne om børneinddragelse, blandt andet fordi nogle børn også kan have et ønske om at være fri for hele tiden at blive kaldt til samtale og skulle snakke om deres sag med kommunen. Der er dog allerede bygget fleksibilitet ind i servicelovens § 48, idet samtalen kan undlades, hvor der lige har fundet en samtale sted i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse. Denne fleksibilitet kunne udvides, så kommunerne i flere situationer får mulighed for at undlade samtalen, men således at kommunerne stadigvæk pålægges at forholde sig til det på bestemte tidspunkter i sagsforløbet.

Desuden bemærkes, at spørgsmålet om børneinddragelse slet ikke er tænkt ind i barnets plan, selvom barnets plan er ment som et centralt redskab for den løbende opfølgning i sagen, jf. udkastet til barnets lovs §§ 91-94. En mulighed ville være, at der tages udtrykkeligt stilling til, hvordan inddragelsen af barnet skulle finde sted i barnets plan.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer barnets lov, så der fortsat stilles krav til, hvornår en samtale med barnet som minimum skal afholdes.

Ret til at søge psykologhjælp uden forældrenes samtykke

Instituttet anser det for positivt, at udkastet til barnets lovs § 41, stk. 1, som noget nyt giver børn og unge, der er fyldt 12 år, ret til at opsøge og modtage psykologbehandling i regi af civilsamfundsorganisationer uden forældremyndighedsindehavernes samtykke. Som reglerne er nu, kan børn og unge kun modtage behandling med forældrenes samtykke, hvilket kan være en barriere for adgangen til behandling, da det kan være grænseoverskridende for barnet at skulle spørge sine forældre om lov, jf. udkastet til barnets lovs specielle bemærkninger til § 41.

³² Hans Skov Kloppenborg og Mette Lausten, Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling, VIVE, 2020, side 32-34.

³³ Hans Skov Kloppenborg og Mette Lausten, Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling, VIVE, 2020, side 48.

³⁴ Ankestyrelsen, Børnesagsbarometeret 2022, juni 2022, side 32.

Ministeriet begrundet ikke i lovudkastet, hvorfor denne rettighed er forbeholdt børn, der er fyldt 12 år. Instituttet antager, at aldersgrænsen er begrundet i, at det kan være hårdt for et meget ungt barn at skulle søge hjælp. Ministeriet foreslår dog samtidig at sænke aldersgrænsen fra 12 år til 10 år for barnets ret til at klage over visse beslutninger, blandt andet hjemgivelse af barnet til dets forældre, jf. udkastet til barnets lovs § 145, stk. 1. Sådanne beslutninger må også være svære for barnet, og lovudkastet indeholder ikke nogen begrundelse for, hvorfor aldersgrænserne skal være forskellige.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet overvejer, om aldersgrænsen i udkastet til barnets lovs § 41 for barnets ret til at søge psykologbehandling uden forældrenes samtykke sænkes, for eksempel til 10 år.

4 BØRN MED HANDICAPS RETTIGHEDER BØR STYRKES

I udkastet til barnets lov samles bestemmelserne om støtte til børn og unge med handicap og deres familier i lovens kapitel 8 for at gøre reglerne mere overskuelige. På nuværende tidspunkt er reglerne spredt ud over forskellige afsnit i serviceloven. Udkastet til barnets lov indeholder ikke nogen indholdsmæssige ændringer af reglerne, hvilket er begrundet i, at den politiske aftale bag loven ikke afsætter midler til ændringer på handicapområdet.³⁵

Instituttet er udpeget af Folketinget til at fremme og overvåge gennemførelsen af FN's Handicapkonvention i Danmark.³⁶

Efter instituttets opfattelse er der grund til at være særlig opmærksom på børnehandicapområdet. Det skyldes blandt andet, at børn med handicap klarer sig ringere og har større fravær i skolen.³⁷ Kommunerne oplever væsentlige udfordringer i arbejdet med børn og unge med handicap, blandt andet i forhold til at skabe virksomme tiltag og sikre

³⁵ Social- og Ældreministeriet, Notat om handicapvinkler i barnets lov, 11. oktober 2021, side 1.

³⁶ Folketingsbeslutning nr. B 15 af 17. december 2010 om fremme, beskyttelse og overvågning af gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

³⁷ Niels Peter Mortensen m.fl., Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser, VIVE, 2020, side 28 ff. Se også Institut for Menneskerettigheder, Retten til uddannelse: Når børn med handicap ikke går i skole, rapport, 2017.

en sammenhængende og koordineret indsats.³⁸ På den anden side af bordet oplever især børn med psykisk handicap, at kommunerne ikke inddrager dem nok i deres sag.³⁹ Endelig viser Ankestyrelsens tal, at 52 procent af de kommunale afgørelser, der blev klaget over på børnehandicapområdet i 2020, blev omgjort.⁴⁰

Det falder uden for rammerne af dette høringssvar at foretage en mere grundig analyse af lovgivningen på børnehandicapområdet. Institutet finder dog, at der er områder, hvor udkastet til barnets lov kan tilpasses, så børn med handicaps rettigheder styrkes. Henset til den korte høringsperiode er der ikke tale om en udtømmende opregning.

Menneskeretten

Børn med handicap har de samme menneskerettigheder som andre børn. Her skal især fremhæves FN's Handicapkonvention, som hviler på det grundlæggende princip, at personer med handicap skal behandles på lige fod som andre mennesker og have lige muligheder for at leve deres liv og indgå i samfundet.

Børn med handicap har ret til frit at udtrykke deres synspunkter i alle forhold vedrørende dem selv på lige fod med andre børn. Deres synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med deres alder og modenhed, og de skal sikres ret til at modtage handicap- og alderssvarende bistand for at virkeliggøre denne ret, jf. Handicapkonventionens artikel 7, stk. 3.

Bedre inddragelse af børn med handicap

Der er problemer med at inddrage børn med handicap, idet især børn med psykisk handicap ikke oplever, at kommunerne inddrager dem i deres sag.⁴¹ I udkastet til barnets lov lægges der op til at afskaffe de lovbestemte tidspunkter for, hvornår børnesamtaler skal finde sted, jf. servicelovens § 48. I stedet overlades det til kommunerne at vurdere, hvornår det er relevant og nødvendigt at inddrage barnet.

³⁸ Katrine Iversen m.fl., Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på børne- og ungeområdet, VIVE, 2020, side 21 ff.

³⁹ Hans Skov Kloppenborg og Mette Lausten, Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling, VIVE, 2020, side 48.

⁴⁰ Social- og Ældreministeriet, Omgørelsesprocenter på børnehandicapområdet i 2020, 25. juni 2021, tilgængelig her: <https://sm.dk/danmarkskort/2021/jun/omgoerelsesprocenter-paa-boernehandicapomraadet-i-2020>.

⁴¹ Hans Skov Kloppenborg og Mette Lausten, Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling, VIVE, 2020, side 48.

Ifølge udkastet til barnets lovs § 5, stk. 3, skal barnets holdning og synspunkter tilvejebringes og inddrages ved direkte kontakt og samtaler, inden der træffes beslutninger eller afgørelser efter loven om barnets eller den unges forhold. I bestemmelsens stk. 4 anføres det dog, at stk. 3 "i helt særlige tilfælde" kan fraviges helt eller delvist, hvis barnets alder eller andre forhold i afgørende grad taler imod det. I så fald skal barnets perspektiver tilvejebringes på anden vis.

I forarbejderne anføres det, at barnets handicap generelt ikke kan begrunde en fravigelse af pligten til at inddrage barnet. Dette kan instituttet tilslutte sig. Der fremhæves imidlertid to grupper af børn, hvor pligten til at inddrage barnet direkte vil kunne fraviges: meget små børn, herunder spædbørn, og børn med svære psykiske handicap, jf. udkastet til barnets lovs specielle bemærkninger til § 5, stk. 4.

Instituttet finder, at denne formulering er uheldig, idet den åbner op for, at kommunerne kan undlade at inddrage børn med svære psykiske handicap uden nærmere at afgrænse, hvornår kommunerne kan bruge denne undtagelse. Børn med psykisk handicap sættes i kategori med spædbarn, som i sagens natur aldrig vil kunne inddrages direkte i deres sag. Der er efter instituttets opfattelse risiko for, at bestemmelsen vil resultere i, at børn med psykisk handicap vil blive inddraget mindre i deres sag, end hvad der er tiltænkt, fordi inddragelse af disse børn kan være vanskeligere og mere tidskrævende.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet præciserer bemærkningerne til barnets lovs § 5, stk. 4, så det tydeliggøres, at børn med psykiske handicap som den klare hovedregel også skal inddrages direkte, og hvornår denne hovedregel undtagelsesvis vil kunne fraviges.

Børn med handicap som selvstændige rettighedshavere

Udsatte børns ret til at klage over kommunale afgørelser udvides med barnets lov, idet aldersgrænsen for at klage sænkes fra 12 år til 10 år, jf. udkastet til barnets lovs § 145, stk. 1. Aldersgrænsen sænkes også til 10 år for disse børns ret til gratis advokatbistand og information om deres ret til partsaktindsigt, jf. udkastet til barnets lovs §§ 140 og 141.

Børn med handicap har derimod hverken i serviceloven eller udkastet til barnets lov ret til at klage over handicapkompenserende indsatser, der vedrører dem selv. Det forudsættes i stedet, at forældrene varetager deres interesser for dem. Efter instituttets opfattelse bør barnets lov i højere grad afspejle, at børn er selvstændige rettighedshavere, som

selv er i stand til at udøve deres rettigheder, eventuelt med alders- og handicapsvarende støtte.

Dette er især relevant for unge med handicap, da det bør anerkendes, at de selv kan have deres egne holdninger til, hvilken støtte de får fra kommunen, og ikke skal være afhængige af, at deres forældre skal varetage deres interesser for dem. De skal også forberedes på at skulle stå på egne ben, når de fylder 18 år.

Det er også relevant for de børn med handicap, som er anbragt og ikke har nogen tæt forbindelse til deres forældre. De kan ikke støtte sig til deres forældre i samme grad som andre børn, og derfor er det også særligt relevant for dem at have mulighed for selv at kunne udøve deres rettigheder.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet ændrer udkastet til barnets lov, så børn med handicap tillægges ret til at klage til Ankestyrelsen vedrørende handicapkompenserende indsatser.

Der henvises til ministeriets sagsnumre 2021-2731 og 2021-4659.

Med venlig hilsen

Louise Holck

DIREKTØR